نظام حقوقی حاکم بر حمایت از آثار معماری

شادی کسنوی

چکیده

آثار معماری، زاییده تراوشات فکری معمارانی است که با ایده واندیشه شان موجب تولد آثاری می شوند که به خالق شان شهرت و اعتبار می بخشد. لزوم وجود تلاش ذهنی خلاقانه این افراد ، حمایت فکری از این گونه آثار را می طلبد. برای این منظور ضرورت دارد تا نظام حقوقی حاکم بر حمایت از این آثار مورد بررسی قرار گیرد تا از این طریق انواع حقوق مترتب بر پدیدآورندگان آثار معماری و شرایط لازم برای برخورداری از این حقوق مورد بررسی قرار گیرد و این مسئله انگیزه ای شود برای توسعه و رشد روز افزون ابداعات و خلاقیت ها در زمینه آثار معماری.

واژگان کلیدی:

حقوق مالکیت ادبی و هنری ، آثار معماری ، حق اقتصادی ، حق اخلاقی.

۱.کلیات

آثار معماری زاییده تراوشات ذهنی طراحان و معماران است. در واقع یک طراح با بکارگیری خلاقیت و مهارت خود و مد نظر قرار دادن خواسته های متقاضی طرح، به خلق یک اثر و بنای بدیع و هنری می پردازد. در این راستا طیف وسیعی از خدمات ، از جمله تهیه نقشه، طراحی پلان و ماکت از طرح ارائه می شود تا در نهایت منتج به ساخت یک بنا شود. تلاش های ذهنی خلاقانه در خلق این آثار، لزوم حمایت حقوقی را می طلبد تا به موجب این حمایت، طراحان از استفاده غیر مجاز از آثارشان جلوگیری کنند و این مسئله انگیزه ای شود برای توسعه و رشد ابداعات و خلاقیت ها در زمینه معماری که هم برای متقاضی طرح و هم برای جامعه و محیط شهری سودمند خواهد بود.

به این منظور، حق مولف یا کپی‌رایت برای مولفان و سایر آفرینندگان آثار ادبی و هنری حقوق خاصی را قائل می‌شود تا آنان بتوانند در مدت زمان معین اجازه بهره‌برداری از آثار خود را به دیگران بدهند یا بهره برداری از آن را ممنوع سازند. کپی‌رایت یا حق مولف، آثار ادبی و هنری از قبیل کتاب، رساله، جزوه، نمایش‌نامه، شعر، سرود، اثر سمعی و بصری، اثر موسیقی، نقاشی، تصویر، طرح نقش، اثر معماری، اثر عکاسی و غیره.. را در بر می‌گیرد.

در واقع آفرینش های فکری دارای دو شاخه "کپی‌رایت یا آفرینش های ادبی و هنری" و "آفرینش های صنعتی و تجاری" اند که معاهدات و قوانین داخلی کشورها به جای ارائه تعریف از این دو شاخه مالکیت فکری، به بیان مصادیق پرداخته است. معاهده برن که پایه حقوق آفرینش های ادبی و هنری است، در ماده ۲ فقط با بیان عنوان "آثار ادبی و هنری"مصادیقی را به صورت تمثیلی ذکر کرده است که آثار معماری نیز در این دسته بیان شده اند.(ص۲۶-۷ فلسفه مالکیت فکریریال پیتردراهوس، نشر فقه و حقوق)

درخصوص منابع بین المللی و داخلی حقوق مترتب بر آثار معماری را تحت پوشش قرار می‌دهند، امروزه کنوانسیون برن[۱] مهمترین سند بین المللی در مورد حقوق مالکیت ادبی و هنری به شمار می‌آید. کشور هایی که به عضویت این کنوانسیون در آمده اند، قوانین داخلی خود را در مورد حقوق آثار ادبی و هنری با مواد این کنوانسیون منطبق ساخته اند و کشورهایی که قصد عضویت در

[۱] Berne Convention